

**Česká republika
NÁLEZ
Ústavního soudu**

Jménem republiky

Ústavní soud rozhodl mimo ústní jednání a bez přítomnosti účastníků řízení v senátě složeném z předsedy Davida Uhlíře a soudců Kateřiny Šimáčkové a Tomáše Lichovníka (soudce zpravodaje) ve věci ústavní stížnosti stěžovatelky **M. R.**, zastoupené JUDr. Ing. Šárkou Krejčířovou, Ph.D., advokátkou se sídlem Albertova 684/38, Kroměříž, proti výroku I. rozsudku Okresního soudu v Kroměříži ze dne 5. 1. 2016 č. j. 11 C 115/2012-212 a usnesení téhož soudu ze dne 23. 2. 2016 č. j. 11 C 115/2012-214, t a k t o :

I. Výrokem I. rozsudku Okresního soudu v Kroměříži ze dne 5. 1. 2016 č. j. 11 C 115/2012-212 a usnesením téhož soudu ze dne 23. 2. 2016 č. j. 11 C 115/2012-214 bylo porušeno právo stěžovatelky na spravedlivý proces ve smyslu čl. 36 odst. 1 ve spojení s čl. 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod.

II. Výrok I. rozsudku Okresního soudu v Kroměříži ze dne 5. 1. 2016 č. j. 11 C 115/2012-212 a usnesení téhož soudu ze dne 23. 2. 2016 č. j. 11 C 115/2012-214, se ruší.

Odůvodnění:

I.

1. Ústavnímu soudu byl dne 18. 3. 2016 doručen návrh na zahájení řízení o ústavní stížnosti ve smyslu § 72 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o Ústavním soudu“), prostřednictvím něhož se stěžovatelka domáhala zrušení v záhlaví citovaných rozhodnutí.

2. Předtím, než se Ústavní soud začal věcí zabývat, přezkoumal podání po stránce formální a konstatoval, že podaná ústavní stížnost obsahuje veškeré náležitosti, jak je stanoví zákon o Ústavním soudu.

II.

3. Stěžovatelka uzavřela s vedlejší účastnicí dne 20. 10. 2008 smlouvu o propagaci reklamní plochy, na jejímž základě se vedlejší účastnice zavázala pro stěžovatelku zajistit propagaci reklamní plochy na automobilu OPEL Astra 6, jako volné reklamní plochy. Za zpracování údajů potřebných pro umístění na internetovém serveru se stěžovatelka zavázala zaplatit částku 2.390,- Kč, včetně DPH. Tuto částku se zavázala zaplatit do 31. 10. 2008. Dále se stěžovatelka zavázala zaplatit vedlejšímu účastníku smluvní pokutu ve výši 1.000,- Kč, pokud nezaplatí řádně a včas jakoukoliv platbu, vyplývající ze smlouvy. Dále se stěžovatelka zavázala zaplatit úrok z prodlení ve

výši 0,3% z dlužné částky denně za každý den prodlení. Stejně tak se účastníci smlouvy dohodli na částce 200,- Kč za každou odeslanou upomínku k platbě.

4. Současně s tím se účastníci smlouvy dohodli, že pokud minimálně 30 dnů před uplynutím doby jednoho roku po uzavření smlouvy nesdělí stěžovatelka vedlejší účastníci, že nemá zájem na pokračování smlouvy, prodlužuje se platnost smlouvy vždy o další jeden rok, a to i opakovaně. Vzhledem k tomu, že ani jeden z účastníků smlouvy neukončil, vedlejší účastnice inzerovala na svých stránkách informace o volné reklamní ploše stěžovatelky další rok. Za uvedené pak požadovala na stěžovatelce částku 1990,- Kč včetně DPH. Jelikož stěžovatelka závazek ze smlouvy nesplnila, dožadovala se vedlejší účastnice zaplacení smlouvené částky žalobou, o níž rozhodl Okresní soud v Kroměříži ústavní stížností napadeným rozsudkem tak, že výrokem I. uložil stěžovatelce zaplatit částku 2.390,- Kč s úrokem z prodlení. V návaznosti na to rozhodl okresní soud ústavní stížností napadeným usnesením i o svědečném.

5. Stěžovatelka je toho názoru, že okresní soud ve svém rozhodnutí vycházel téměř výhradně z důkazů předložených žalobkyní a důkazy jí předložené sice provedl, ale nehodnotil. V souvislosti s uvedeným stěžovatelka odkázala na nálezy Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 521/05, I. ÚS 593/04 nebo IV. ÚS 2319/11. Stěžovatelka rovněž předložila soudu několik rozhodnutí ve skutkově a právně shodných věcech, ve kterých soudy rozhodly ve prospěch žalovaných. Stěžovatelka důvodně očekávala, že její případ bude rozhodnut obdobně jako tyto případy nebo jí bude přesvědčivě vysvětlen důvod odchylky. To se však nestalo. Z toho důvodu má stěžovatelka za to, že bylo porušeno její právo na vyloučení překvapivosti rozhodnutí.

6. Stěžovatelka se domnívá, že Okresní soud v Kroměříži postupoval čistě formalisticky, když nezohlednil okolnosti případu, které mají spočívat v samotném způsobu podnikání žalobkyně, která využívá klamavé obchodní praktiky, jedná v rozporu s dobrými mravy a uvádí své klienty v omyl. Soud nezohlednil tu skutečnost, že z dostupných zdrojů není znám žádný klient žalobkyně, kterému by byla reklama na auto žalobcem skutečně zprostředkována. Dále soud nezohlednil ani to, že žalobkyně vede či vedla přes 12.000 soudních sporů se svými klienty. Již z tohoto čísla stěžovatelka dovozuje, že podnikání žalobkyně není v pořádku. Při projednávání případu nebyl zohledněn celý systém podnikání žalobkyně vycházející ze strategie, že klienti nebudou chtít finanční prostředky požadované bez adekvátní protislužby hradit a v následném soudním řízení bude klientům uloženo nahradit i náklady řízení. Žalobkyně podle stěžovatelky úmyslně podává žaloby za jednotlivé roky trvání smlouvy zvlášť, čímž zvyšuje náklady řízení a zároveň udržuje spory pod hranici bagatelnosti, aby nebylo možné se proti rozsudkům bránit opravnými prostředky. Podnikání, kde náklady řízení tvoří podstatnou část zisku, považuje stěžovatelka za rozporné s dobrými mravy a nemůže tedy požívat právní ochrany. V souvislosti s přílišným formalizmem odkázala stěžovatelka na nálezy Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 2232/07.

7. Při posuzování sporné smlouvy dospěl Okresní soud v Kroměříži k závěru, že se jedná o právní úkon platný, byť některá ustanovení jsou podle jeho názoru neplatná. Jedná se o ujednání o automatické prolongaci, ujednání o povinnosti spotřebitele platit smluvní pokutu a náklady na písemnou upomínku, ujednání o nevratnosti plnění poskytnutého spotřebitelem. Ve smlouvě jsou podle stěžovatelky další ustanovení, způsobující její neplatnost, přičemž v souvislosti s uvedeným stěžovatelka odkázala na

nález Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 4167/12, týkající se prakticky totožné smlouvy. Další nerovnováhu vztahu v právech a povinnostech stran spatřuje stěžovatelka v ujednání, podle něhož je povinna uhradit částku 2.390,- Kč do 31. 10. 2008, ovšem žalobkyně lhůtu ke zpracování údajů potřebných pro umístění na internetovou stránku nemá. Stěžovatelka má za to, že smlouva, obsahující takové množství neplatných ustanovení, že nemůže být jako celek shledána platným právním úkonem.

8. V souladu s nálezem Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 4167/12 se stěžovatelka domnívá, že povinnost žalobce zpracovat údaje potřebné pro umístění na internetovém serveru a tomu odpovídající povinnost stěžovatelky uhradit 2.390,- Kč měla být shledána v rozporu s § 56 OZ.

9. Okresní soud se podle stěžovatelky nijak nevypořádal s její námitkou, že se žalobkyně zavázala ke zpracování jejích osobních údajů, přičemž z dopisu Úřadu pro ochranu osobních údajů plyne, že k tomu nesplnila zákonné podmínky pro zpracování osobních údajů. Dále stěžovatelka zpochybnila též splnění závazku vystavení její reklamní plochy. Stěžovatelka předložila soudu výpisy z internetového portálu www.bezreklamky.cz ze tří náhodných dnů 12. 4. 2012, 8. 8. 2012 a 2. 10. 2012. Z těch má podle ní vyplývat, že se minimálně v těchto dnech reklamní plocha na internetové stránce nenacházela. Okresní soud tyto důkazy sice provedl, ale nijak se s nimi nevypořádal. Ke svědecké výpovědi Ing. G. stěžovatelka uvedla, že se jedná o bývalého zaměstnance, který si nemůže pamatovat, zda byla konkrétní propagace reklamní plochy zveřejněna či nikoliv. Navíc žalobkyně požadovala za poskytnutí kontaktních údajů na vlastníka reklamní plochy částku 79,- Kč, což stěžovatelka považuje za rozporné s obsahem smlouvy.

10. Stěžovatelka se rovněž dovolává omylu při uzavření smlouvy vycházejícím ze skutečnosti, jež byla pro uzavření smlouvy rozhodující, a že žalobkyně tento omyl svými tvrzeními při uzavírání smlouvy vyvolala. Stěžovatelka k prokázání svého uvedení v omyl navrhla řadu důkazů, které buď nebyly provedeny, nebo se s nimi okresní soud v odůvodnění nevypořádal. Např. nebyl proveden důkaz reklamním letákem. Ten přitom považuje stěžovatelka za podstatný, neboť žalobkyně se v něm snaží úmyslně v adresátech vyvolat klamnou představu, že dobře ví, kolik si může klient tímto způsobem měsíčně vydělat. Tento leták byl přitom v obdobné věci vedené u Okresního soudu v Opavě pod sp. zn. 25 C 2/2012 jedním z důvodů zamítnutí žaloby (ústavní stížnost proti tomuto rozsudku byla odmítnuta pod sp. zn. II. ÚS 463/13).

11. Závěrem ústavní stížnosti stěžovatelka odkázala na nálezy Ústavního soudu v obdobných věcech – nález sp. zn. II. ÚS 1810/13, sp. zn. II. ÚS 4167/12, sp. zn. II. ÚS 2369/13).

12. Z výše vyložených důvodů má stěžovatelka za to, že rozhodnutím Okresního soudu v Kroměříži došlo k zásahu do jejích základních práv a svobod, jež jsou jí garantovány čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“), jakož i čl. 6 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod. Dále mělo být dotčeno též právo garantované v čl. 4 odst. 3 Listiny a rovněž tak mělo dojít k porušení čl. 1 odst. 1 Ústavy ČR.

III.

13. Okresní soud v Kroměříži ve svém vyjádření k ústavní stížnosti uvedl, že vycházel ze stanoviska Nejvyššího soudu Cpjn 200/2013 a závěrů přijatých v rozsudku Okresního soudu v Kroměříži č. j. 7 C 72/2012-223. Argumenty stěžovatelky přednesené v ústavní stížnosti považuje okresní soud za přesvědčivé a odpovídající nejednotnému rozhodování soudů prvního stupně v obdobných případech. Prostor pro dokazování byl podle nalézacího soudu účastníkům řízení poskytnut dostatečný a ve zbytku odkázal na odůvodnění napadeného rozhodnutí.

14. Vedlejší účastnice se k předmětné ústavní stížnosti nevyjádřila.

15. Stěžovatelka využila svého práva repliky a k vyjádření okresního soudu uvedla, že věc, vedená u shora uvedeného soudu pod sp. zn. 7 C 72/2012, se týkala ujednání o automatické prolongaci smlouvy, která je absolutně neplatná. K tomu stěžovatelka uvádí, že soud neprováděl žádné podrobnější dokazování ohledně neplatnosti smlouvy z důvodu omylu při uzavírání smlouvy, z důvodu rozporu s dobrými mravy nebo z důvodu rozporu s právními předpisy na ochranu spotřebitele. Na jednání dne 7. 2. 2013 neproběhl navrhovaný účastnický výslech stěžovatelky. Soud sice v odůvodnění uvedl, že nepřistoupil na tvrzení žalované ohledně neplatnosti smlouvy, žádné bližší dokazování však k tvrzené neplatnosti neprováděl.

IV.

16. Ústavní soud považuje na prvním místě za nutné sdělit, že v souladu s čl. 83 Ústavy je jeho posláním ochrana ústavnosti, především ochrana práv a svobod zaručených akty ústavního pořádku, zvláště pak Listinou. I když toto široce pojaté vymezení ochrany ústavnosti nevyčerpává úlohu a funkce, jimiž je Ústavní soud obdařen a které plní v rámci ústavního systému České republiky, znamená však, že při incidenční kontrole ústavnosti, tedy v procesu rozhodování o ústavních stížnostech dle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy, neposuzuje a ani posuzovat nemůže otázku možného porušení práv fyzických a právnických osob, která vyplývají z práva jednoduchého, to jest podústavního, neboť především k tomu jsou povolány soudy obecné (čl. 90 Ústavy). Do rozhodovací činnosti obecných soudů je tudíž Ústavní soud oprávněn a povinen zasáhnout jen tehdy, jestliže porušením jednoduchého práva došlo současně i k porušení základního práva nebo svobody, například ústavně nekonformní aplikací pramene práva nebo jeho ústavně nekonformní exegezí. Je tak oprávněn a povinen ověřit, zda v souvislosti s řízením, které předcházelo napadenému soudnímu aktu, byly dodrženy ústavní limity, zejména jestli v důsledku svévole nedošlo k extrémnímu vybočení z nich. Otázkou svévole se přitom Ústavní soud zabývá dosti podrobně ve své judikatuře a ustáleně její pojem vykládá v obecné poloze jako extrémní nesoulad právních závěrů s provedenými skutkovými a právními zjištěními [viz nálezy sp. zn. III. ÚS 138/2000 in fine (N 53/21 SbNU 451), III. ÚS 303/04 (N 52/36 SbNU 555), III. ÚS 351/04 (N 178/35 SbNU 375), III. ÚS 501/04 (N 42/36 SbNU 445), III. ÚS 606/04 (N 177/38 SbNU 421), III. ÚS 151/06 (N 132/42 SbNU 57), IV. ÚS 369/06 (N 206/43 SbNU 303), III. ÚS 677/07 (N 179/47 SbNU 371) aj.].

17. Předně je třeba uvést, že si je Ústavní soud dobře vědom té skutečnosti, že se v předmětném případě jedná o bagatelní spor, jenž zpravidla nedosahuje ústavněprávní roviny. V projednávané věci však nelze odhlédnout od toho, že judikatura soudů

prvního stupně ve věcech ochrany spotřebitele je značně rozkolísaná. V bagatelních věcech přitom není možné, aby na tuto nejednotnost adekvátně reagovaly odvolací soudy, případně soud Nejvyšší. Účastníkům řízení tak nezbyvá, než se s ochranou svých práv obrátit prostřednictvím ústavní stížnosti na Ústavní soud. Ten je pak postaven *de facto* do role odvolacího soudu, neboť otázce hodnocení smluvních ujednání se při námitce extrémního rozporu mezi skutkovým zjištěním (v daném případě seznáním obsahu smlouvy) a z něj vyvozeným právním závěrem nemůže vyhnout. Z důvodu nežádoucího nejednotného rozhodování obecných soudů ve skutkově i právně obdobných sporech tohoto typu, jakož i s ohledem na zjevný rozpor mezi skutkovými zjištěními a z nich vyvozenými právními závěry Ústavní soud neodmítl ústavní stížnost pro zjevnou neopodstatněnost z důvodu bagatelní výše předmětu sporu a podrobil stížnostní námitky meritornímu přezkumu.

18. Ústavní soud konstatuje, že v podstatě totožným případem se zabýval v nálezu ze dne 19. 11. 2013 sp. zn. II. ÚS 4167/12 (N 192/71 SbNU 289), kde shledal, že rozhodnutí obecného soudu v otázce posouzení platnosti spotřebitelské smlouvy, založené na formalistickém a selektivním hodnocení jejích ustanovení, co se týče rovnováhy práv a povinností smluvních stran, postrádající náležitě vypořádání se s námitkami účastníka řízení, vede k porušení práva na spravedlivý proces garantovaného čl. 36 odst. 1 Listiny, neboť jde o případ extrémního rozporu mezi skutkovými zjištěními a z nich vyvozenými právními závěry.

19. Je sice pravdou, že Okresní soud zohlednil ve svém rozhodování stanovisko Nejvyššího soudu sp. zn. Cpjn 200/2013 ("Neplatná jsou ujednání dané smlouvy směřující k její automatické prolongaci, ujednání o povinnosti spotřebitele platit smluvní pokutu a náklady na písemnou upomínku, ujednání o nevratnosti plnění poskytnutého spotřebitelem bez ohledu na důvod, pro který dojde k předčasnému ukončení smlouvy tam, kde zákon vrácení vzájemně poskytnutého plnění předpokládá, a sjednání odlišného režimu účinnosti výpovědi smlouvy pro každou ze smluvních stran.") a některé části smlouvy o propagaci považoval za neplatné, nicméně se nezabýval celkovou vyvážeností práv vedlejší účastnice a stěžovatelky, coby spotřebitelky.

20. Na základě výše uvedeného Ústavní soud rovněž v souzené věci dospěl k závěru, že okresní soud posoudil smluvní ujednání ve smlouvě o propagaci reklamní plochy, uzavřené mezi stěžovatelkou a vedlejším účastníkem, nejen v rozporu s příslušnými ustanoveními zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (a to zejm. s § 55 a 56), ale i čl. 36 odst. 1 Listiny, neboť okresní soud nijak nerefletoval princip ochrany spotřebitele jako jeden z klíčových principů současného občanského práva, resp. adekvátním způsobem nereagoval na argumentaci, kterou stěžovatelka v daném ohledu přednesla. V novém řízení bude okresní soud postupovat v souladu s výše uvedenými právními závěry jak Ústavního, tak Nejvyššího soudu, přičemž posoudí, zda neplatnost jednotlivých smluvních ujednání způsobuje neplatnost celé smlouvy, či zda zbylá část smlouvy sama o sobě ob stojí (viz výše uvedené stanovisko). V souvislosti s uvedeným by se měl nalézací soud zabývat též obchodními praktikami vedlejší účastnice, tj. zda v projednávané věci nemohlo na základě reklamních aktivit dojít k vyvolání omylu spotřebitelky.

21. Stran napadeného usnesení Okresního soudu v Kroměříži ze dne 23. 2. 2016 č. j. 11 C 115/2012-214 je třeba uvést, že jím bylo rozhodnuto o povinnosti stěžovatelky

zaplatit náhradu nákladů řízení na svědečném. Jedná se o rozhodnutí, jež bezprostředně souvisí se zrušeným rozsudkem, bez jehož existence postrádá usnesení o nákladech řízení svého smyslu. Z toho důvodu Ústavní soud zrušil i toto usnesení.

22. V podrobnostech lze zcela odkázat na nálezy Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 4167/12, sp. zn. III. ÚS 1804/13 a sp. zn. II. ÚS 1810/13, v nichž se k prakticky totožným případům dostatečně vymezil.

23. S ohledem na shora odůvodněné zjištění, že v záhlaví blíže určenou částí rozsudku Okresního soudu v Kroměříži ze dne 5. 1. 2016 č. j. 11 C 115/2012-212 bylo porušeno základní právo stěžovatelky zaručené článkem 36 odst. 1 Listiny, Ústavní soud v souladu s § 82 zákona o Ústavním soudu podané ústavní stížnosti vyhověl a zrušil všechna napadená rozhodnutí podle § 82 odst. 3 písm. a) zákona o Ústavním soudu.

Poučení: Proti rozhodnutí Ústavního soudu se nelze odvolat.

V Brně dne 1. listopadu 2016

David Uhlíř
předseda senátu